

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2024 toteutumisen arviointi

VD/1784/11.02.00.01/2014

JV/KHI/AM

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024 on hyväksytty ympäristölautakunnassa 6.11.2019. Päivitys vuodelle 2024 on hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnan lupajaostossa 19.12.2023. Lupajaoston lisäksi toiminnasta ja suunnitelmien toteutumisesta raportoidaan aluehallinto- ja keskusviranomaiselle. Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on käytetty sekä valtakunnallisia tarkastustiheyssuosituksia että paikallista riskinarviointia.

Ympäristöterveydenhuolto otti käyttöön valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmän (VATI-järjestelmä) vuonna 2019. Järjestelmän raportoinnin tietokantamalleissa on tehty muutoksia ja parannuksia käyttäjiltä saadun palautteen perusteella. Tämän vuoksi järjestelmästä saaduissa tiedoissa eri vuosien välillä voi olla eroja.

Terveydensuojeluvalvonta

Terveydensuojeluvalvonnan kohteita, joihin tehdään terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallista valvontaa, oli vuoden 2023 lopussa 755 kappaletta. Vuoden 2024 valvontasuunnitelman tarkastuksista (226 kpl) saatiin toteutettua vähän yli puolet (126 kpl, 56 %). Suurella osalla terveydensuojelulain valvontakohteista tarkastustiheys on harvemmin kuin kerran vuodessa (yleisemmin 3–5 vuoden välein), joten kaikkiin valvontakohteisiin ei tehty suunniteltuja tarkastuksia vuoden 2024 aikana.

Vuoden 2024 valvontasuunnitelman osalta esimerkiksi uimarantojen, peruskoulujen ja lukioiden tarkastukset toteutuivat suunnitellusti. Päiväkotien osalta suunnitelluista tarkastuksista toteutui 85 % (53 kpl), mikä oli huomattavasti korkeampi määrä edellisiin vuosiin verrattuna. Tämä oli erittäin hyvä suoritus, sillä valvontavelkaa päiväkotien osalta on edelleen. Aiempien vuosien tapaan tiettyihin toimintoihin pystyttiin tekemään vain yksittäisiä tarkastuksia ja joihinkin kohteisiin tarkastuksia ei pystytty tekemään lainkaan.

Vanhusten palveluasumisen kohteisiin tehtiin valvontaprojekti, jonka aikana selvitettiin ko. kohteiden yleisten tilojen lämpötiloja hellejaksojen aikana. Valvontaprojektin lämpötilamittaukset saatiin toteutettua suunnitellusti kesä-heinäkuun aikana. Kohteiden yleisten tilojen lämpötilat eivät ylittäneet toimenpiderajaa; korkeimmat mitatut lämpötilat olivat vähän yli +28°C. Vanhusten palveluasumisen kohteissa oli varauduttu tukaliin olosuhteisiin hankkimalla yleisiin tiloihin jäähdyttimiä tai niitä oltiin asentamassa. Toisaalta jäähdyttimien sijoitteluun tiloissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta niitä voitaisiin käyttää täysipainoisesti. Nyt jäähdyttimiä ei käytetty kaikissa kohteissa, koska niistä aiheutui asukkaille vetoa ja kylmyyttä. Projektin tuloksia esiteltiin Ympäristö ja terveys -lehdessä (6/2024) sekä Ympäristöterveydenhuollon syyspäivillä Oulussa ja Valviran pitämällä asumisterveyden kuukausipalaverissa aluehallintovirastojen ylitarkastajille ja sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehille.

Toinen terveydensuojeluvalvonnan valvontaprojekti toteutettiin uimahalleihin, joista otettiin kaiken kaikkiaan 60 pintahygienianäytettä. Projektissa havaittiin, että pelkällä aistinvaraisella arvioinnilla ei voida varmistua siivouksen toimivuudesta vaan sen tueksi on tarvetta tehdä näytteenottoja. Tehostamalla siivousta tulokset lopulta paranivat. Projektin tulokset ja johtopäätökset tullaan julkaisemaan kevään 2025 aikana.

Terveysuojelulain mukaisilla suunnitelmallisilla tarkastuksilla tarkastettiin reilut 1100 asiakokonaisuutta. Suurimmassa osassa toiminta oli toteutettu vaatimusten mukaisella tavalla tai niissä havaittiin ainoastaan vähäisiä puutteita, jolloin annettiin ohjausta ja neuvontaa. Kuuden prosentin osalta tarkastetuista asiakokonaisuuksista annettiin kehoitus korjata vaatimusten vastainen toiminta.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tehtiin 115 valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta. Näistä 63 tarkastusta liittyi asuntojen epäilyihin terveyshaittoihin. Muihin valvontakohteisiin tehtiin yksittäisiä tarkastuksia terveyshaittaepäilyn perusteella. Erilaisia yhteydenottoja oli vuoden aika, joissa oli annettu ohjausta ja neuvontaa, oli vuoden aikana annettu yli 600; todennäköisesti yhteydenottojen lukumäärä on paljon suurempi, koska kaikki yhteydenotot eivät tule kirjatuksi järjestelmiin.

Valvontasuunnitelman mukaisia viranomaisnäytteitä otettiin talousvedestä ja uimavesistä kaiken kaikkiaan 653. Suunnitelman mukaan näytteitä oli 636 näytettä, joten näytemäärä hieman ylittyi.

Terveysuojeluvalvontaan liittyviä häiriötilanteita oli vuonna 2024 yksi, joka liittyi vesilaitoksen omavalvonnassa havaittuihin bakteerilöydöksiin vesilaitokselta lähtevässä vedessä. Häiriötilanne hoidettiin erittäin hyvin yhteistyössä Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY:n) kanssa.

Terveysuojeluvalvonnassa sidosryhmätyöskentelyä jatkettiin aiempien vuosien tapaan ja uusia yhteistyön avauksia pyrittiin tekemään. Terveysuojeluvalvonnasta annettiin erilaisia lausuntoja vuoden aikana 35 kappaletta.

Resurssien käyttöä tarkastuksiin ja muuhun valvontatyöhön joudutaan terveysuojeluvalvonnassa edelleen riskinarvioinnin perusteella priorisoimaan voimakkaasti. Terveysuojelussa on ollut pitkäaikainen resurssivaje ja nykyisetkin hiukan lisääntyneet resurssit mahdollistavat sen, että vuosittain tarkastuksista pystytään toteuttamaan noin 60 % tavoitteista. Tämänkin edellytys on, että olemassa olevat resurssit ovat käytettävissä koko ajan.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki kirjallisen selvityspyynnön terveysuojeluvalvonnan toteutumisen arvioimisen osalta Vati -tietojen osalta vuoden 2024 lopussa. Selvityspyynnössä tuli antaa selvitys 2.12.2024 mennessä mm. siihen, miksi osaan terveysuojeluvalvonnan kohteista ei ole tehty valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta viiden vuoden sisällä. Aluehallintovirastolle annetussa selvityksessä suurin syy suunnitelmallisten tarkastusten puuttumiselle todettiin olevan resurssipula.

Tupakka- ja lääkelain valvonta

Tupakka- ja lääkelain mukaista myynnin valvontaa tehdään pääasiassa muun valvonnan yhteydessä. Valvottavia tupakan vähittäis- ja tukkumyyntipaikkoja oli vuoden 2024 alussa 195 kpl. Valvontasuunnitelman mukaan vähittäis- ja tukkumyynnin kohteet suunnitellaan tarkastettavan joka toinen vuosi. Tarkastustavoitteesta (95) toteutui 79 kappaletta eli 83 %.

Läkelain mukaisia nikotiinivalmisteita myyviä vähittäismyyntikohteita on Vantaalla 130. Tarkastuksia suunniteltiin tehtäväksi 65, niistä toteutui 57 kappaletta (88 %). Tupakkalain mukaisia asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemuksia käsiteltiin vuoden aikana 9 kappaletta.

Tupakkavalvonta saatiin toteutettua kokonaisuudessaan melko hyvin. Valvonnan painopisteet eli tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta huomioitiin valvonnassa. Tavoitteena on, että toimijat

tunnistaisivat lainvastaiset tuotteet eivätkä ottaisi niitä myyntiin. Lisäksi tuettiin toimijoiden oma-valvontaa. Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa ei toteutunut valvontavuoden aikana.

Elintarvikevalvonta

Vantaalla elintarvikevalvonnan kohdetoimintoja oli vuoden 2024 alussa 1768. Vuoden 2024 aikana 912 kohdetoimintaan tehtiin suunnitelman mukainen tarkastus. Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustavoite oli 1127 tarkastusta, joten tarkastustavoitteesta toteutui 81 %. Valvonnan kattavuus oli 38 %. Osaa kohteista ei tarkasteta vuosittain, vaan joka toinen tai joka kolmas vuosi.

Vähittäismyynnin tarkastukset toteutuivat täysin ja tarjoilupaikkojen tarkastuksista 78 %. Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen (laitosten) valvonta toteutui lähes suunnitellusti. Eri toimintatyyppien tarkastustoteumissa oli eroja johtuen resurssien rajallisuudesta ja valvonnan priorisoinnista.

Vantaalla paras oivallinen -arvio annettiin 44 % tarkastuksista, 35 % päätyi arvioon hyvä, 17 % tarkastuksista havaittiin korjattavaa ja 3 % kohteista sai arvosanan huono. Korjattavaa ja huono arvosanojen määrä lisääntyi noin 5 % verrattuna edelliseen vuoteen. Oivallisia arvosanoja annettiin 10 % edellistä vuotta vähemmän. Vuoden 2024 aikana hallinnollisia pakkokeinoja käytettiin kaksikymmentä kertaa, mikä on huomattavasti edellistä vuotta enemmän.

Vuoden 2024 aikana toteutettiin suunnitellusti kaksi näytteenottoprojektia. Pääkaupunkiseudun kanssa yhteistyössä selvitettiin [tarjolla olevan veden hygieenistä laatu tarjoilupaikoissa](#). Projektiin otettiin yhteensä 96 näytettä, joista 28 Vantaalta. Näytteistä (91 %) täytti talousvesiasetuksen (1352/2015) mikrobiologiset laatuvaatimukset ja -tavoitteet. Vesinäytteistä yhdeksän (9 %) oli mikrobiologiselta laadultaan huonoja. Ravintoloihin, joista tuli huonot näytetulokset, oltiin yhteydessä ja annettiin ohjausta kuten tehostaa kasvisten, vesiastian tai jääpalakoneen pesua. Lisäksi suositeltiin hanallisten astioiden desinfiointia ja kiinnittämään huomiota käsihygieniaan. Kuukauden kuluttua haettiin uusintanäyte. Toisessa projektissa selvitettiin Vantaalla [Listeria monocytogeneksen esiintymistä hyväksytyissä ja erityisryhmille ruokaa valmistavissa elintarvikehuoneistoissa](#). Näytteitä otettiin 49 kappaletta. Kaikki näytteet olivat negatiivisia *Listeria monocytogenes* -bakteerin suhteen.

Vuoden 2024 aikana aloitettiin vähittäismyymälöiden, etämyynnin ja maahantuotujen elintarvikkeiden pakkausmerkintäprojekti. Pakkauksia tarkastettiin yhteensä 85 kappaletta ja pakkauksissa havaittiin paljon erilaisia puutteita. Projektia on päätetty jatkaa myös vuonna 2025.

Valvonnan painopisteitä, esimerkiksi lämpötilahallintaa ja jäljitettävyyttä, edistettiin valvontaa yhtenäistämällä. Ohjeita läpikäytiin yhdessä tiimissä ja tehtiin yhteisiä linjauksia tulkintaa vaativista asioista. Varastojen alitoimijoiden kuuluminen valvonnan piiriin varmistettiin ja sovittua valvontamallia käytetään myös jatkossa. Lisäaineiden valvonnasta järjestettiin sisäistä koulutusta.

Suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia liittyen muun muassa valituksiin, takaisinvetoihin, laatupoikkeamiin ja Ruokaviraston valvontapyyntöihin tehtiin 50. Elintarvikkeisiin liittyviä ruokamyrkytyspäilyilmoituksia vastaanotettiin 262, mikä on 60 % edellistä vuotta enemmän. Ilmoittamista on voinut lisätä uusi valtakunnallinen Ilppa-ilmoituskanava, jossa voi ilmoittaa myös ruokamyrkytyspäilystä. Vuoden aikana oli neljä elintarvikkeisiin liittyvää epidemiaselvitystä.

Elintarvikevalvonta saatiin toteutettua melko hyvin. Suunnitelmallisten tarkastusten osuutta saatiin edelleen hieman kasvatettua edellisestä vuodesta. Vuonna 2024 käytössä olleilla resursseilla valvontaa jouduttiin edelleen priorisoimaan, jotta riskinarvioinnin perusteella tärkeimmät kohteet saatiin

tarkastettua ja esimerkiksi epidemiaepäilyt selvitettyä. Lisäksi resursseja on käytetty aiempaa enemmän toimijoiden ohjaamiseen ja neuvontaan. Aikaa veivät myös hallinnollisten pakkokeinojen voimakas lisääntyminen.

Eläinlääkintähuolto

Kaupungin pieneläinvastaanotolla kävi virka- ja päivystysaikana yhteensä 6743 potilasta. Määrä on kasvanut lähes 10 %:lla edellisestä vuodesta. Vantaalla ja Porvoolla on ollut vuoden 2016 alusta alkaen sopimus, jonka mukaisesti Vantaa huolehti virka-ajan ulkopuolella Porvoon päivystysalueen lemmikkien (400 kpl) kiireellisestä hoidosta. Vastaavasti Porvoon alue huolehtii Vantaan suurelainten eläinlääkinnästä. Vantaalaisten suureläimiä hoidettiin vuoden aikana 39 kertaa. Suurelainten hoitokäyntien määrä väheni selvästi edellisestä vuodesta.

Eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tarkastuksia tehtiin 258 kappaletta. Tarkastusyhteyksiä tehtiin tämän lisäksi 192 kappaletta ja eläinsuojelupäätöksiä Löytöeläintalolle tuotuja eläimiä koskien 54 kappaletta. Määrät ovat edellisen vuoden tasoa. Valvontasuunnitelmassa oli arvioitu, että tarkastuksia ja käyntejä tehdään yhteensä 440 ja löytöeläintalon eläimiä koskevia päätöksiä 20 kappaletta. Kehotuksia annettiin 10 % tarkastuksista, määräyksiä ja kieltoja 32 % ja 23 % käytettiin kiireellisiä toimenpiteitä eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tarkastuksista 35 % ei havaittu puutteita eläintenpidossa. Kiireellisten toimenpiteiden määrä nousi edellisestä vuodesta.

Eläintautilain nojalla tehtiin 42 vientitarkastusta eläville eläimille ja eläintuotteille. Laittomia maahantuonteja selvitettiin aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa yhteistyössä 2 tapausta, mikä on selvästi edellistä vuotta vähemmän. Lisäksi myönnettiin noin 685 todistusta turkisten vientiin liittyen. Vientitodistusten määrä laski hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Toiminnan kehittäminen

Valvonta on priorisoitu niin, että tärkeimmät osa-alueet on pystytty valvomaan. Rajallisten resurssien takia suunnitelmallisesta valvonnasta joudutaan tinkimään. Valvontaa keskitetään suunnitelmallisessa valvonnassa toimijoihin ja toimintoihin, joiden valvontatulokset ovat olleet heikkoja tai joiden edellisestä tarkastuksesta on kulunut pitkä aika. Valvonnan riskiperusteisuutta kehitetään tulevan valvontakauden aikana.

Ympäristöterveydenhuollon keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmää (VATIa) on tarve kehittää edelleen ja sen toivotaan tuovan yksikölle paremmat mahdollisuudet tiedolla johtamiseen. Tietoa tarvitaan, jotta valvonnan resurssit osattaisiin jatkossa kohdistaa nykyistä paremmin niihin toimintoihin, joissa valvontaa erityisesti tarvitaan. Valtion rahoitus VATI-järjestelmän kehittämiseen on pienentynyt, ja tämän vuoksi Ruokavirasto lähti selvittämään mahdollisuutta kuntien osallistua järjestelmän kehittämiseen 2025–2027. Järjestelmän käyttö on ollut aiemmin ilmaista kuntakäyttäjille ja rahoitus on järjestynyt keskusvirastojen budjeteista. Kunnilta kerätään rahoitusta vuosina 2025–2027 yhteensä 200 000 €/vuosi. Vantaan osuus rahoituksesta on noin 5800 €/vuosi.

Valvontaprosessien sujuvuutta ja valvonnan tasalaatuisuutta kehitetään jatkuvasti moni eri tavoin. Valvonnan yhtenäistämistä tehdään muun muassa kouluttautumalla, paritarkastuksia lisäämällä, jatkamalla sisäisiä auditointeja ja pitämällä toimintaohjeet ajan tasalla.

Vuonna 2024 yksikön valvontatulot ja eläinlääkärin vastaanotolta kertyneet klinikkamaksut olivat yhteensä 784 490 €. Ympäristöterveydenhuollon yksikkö ei ole nettobudjetoitu, joten tulot eivät ole suoraan yksikön käytettävissä.

Kaupunkiympäristölautakunnan lupajaosto 18.2.2025 § 26

Ympäristöpalveluiden päällikön esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2024 toteutumisen arviointi.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Liitteet:

- Terveystensuojeluvalvonnan raportti 2024
- Elintarvikevalvonnan raportti 2024
- Eläinlääkintähuollon raportti 2024
- Eläinlääkintähuollon liite 2, vuosi 2024
- Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan raportti 2024

Täytäntöönpano: Ympäristökeskus

Muutoksenhakuohje: 3. Oikaisuvaatimus ja valituskielto

Lisätiedot:

1.kaupungineläinlääkäri Kirsi Hiltunen, p. 040 724 8590 ja johtava terveydensuojelutarkastaja Ari Markkanen p. 040 841 9972, (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)